

De twee kwesties.

De twee groote kwesties van den dag in de buitenlandsche politiek zijn: de vorming van een bond van randstaten om Rusland en de ontruiming der Keulse zone.

Het gebeurde te Reval heeft de Randstaten om Rusland opgeschrikt. Wat Estland overkomen is, kan hun alle treffen. Daarom zal er binnenkort een conferentie te Helsingfors worden gehouden, teneinde elkander te steunen tegen het bolsjewistisch gevaar. Alleen Litaueu doet nog niet mee. Het mokt tegen Polen.

Ook voor de andere landen van Europa is een Bond van Randstaten om Rusland niet van belang ontbloot. Want het bolsjewisme heeft verstrekende plannen en wordt met den dag brutaler.

Over de kwestie van de ontruiming der Keulse zone worden heel wat telegrammen gewisseld. Beide partijen beroepen zich op het verdrag van Versailles. Dat Duitschland heel makkelijk sommige fabrieken voor oorlogsfabrieken kan inrichten, zal wel waar zijn. Maar Engeland ziet het wel in: daar is op zichzelf weinig aan te doen. En dan die verborgen wapenen! Oud roest, zeggen de Duitschers. Patent spul! roepen de Franschen. Als de Engelschen zoo nuchter blijven als tot heden, zal het wel op een minnelijke schikking uitloopen. In elk geval ziet men in Duitschland liever Tommy in Keulen, dan de poitu, die dadelijk den Rijn voor die stad tot eau de cologne maakt.

HEPP.

MUZIKALE KRONIEK.

XI.

Het Weihnachtsoratorium te Amsterdam.

Het Weihnachtsoratorium van J. S. Bach heeft met een oratorium alleen den naam gemeen. In werkelijkheid is het niets anders dan een verzameling van zes cantaten, bestemd om gebruikt te worden bij de godsdienstoefeningen in het tijdvak van Kerstmis tot het Epiphaniëfeest, d.w.z. de herdenking van Christus' doop door Johannes in den Jordaan. Omdat in het Westen in plaats daarvan de komst der wijzen van het Oosten gevierd wordt, heeft Bach daaraan zijn zesde cantate gewijd, waardoor dit feest binnen den Kerstcirkel getrokken werd. We hebben dus nu van hem cantaten voor 1sten, 2en en 3en Kerstdag, Nieuwjaar, den Zondag na Nieuwjaar en Driekoningen. Samen heeten deze het Weihnachtsoratorium. Doch samen worden ze nooit uitgevoerd. Gewoonlijk neemt men deel I—III in hun geheel (dus de stof der Kerstdagen), en maakt uit IV—VI een keuze.

Zoo deed ook de C. O. V. te Amsterdam, die tegen Kerstmis weer eens een uitvoering van dit werk gaf en daarmee velen aan zich verplichtte. Want wanneer deze feestdagen naderen, grijpt een muzikaal aangelegd mensch als vanzelf naar het Weihnachts-oratorium en verlangt deze bekende melodieën en harmonieën weer eens te hooren, die zoo bijzonder geschikt zijn om hem in de rechte gewijde stemming te brengen. Niemand heeft zóó als Bach de gave bezeten om de gevoelens, welke de gemeente bij de herdenking der heilsfeiten koestert, in muziek te vertolken. De zuivere weerklink, dien ze bij hem vonden, wordt door wat hij componeerde zoo schoon weergegeven, dat ge er stil onder wordt en God dankt voor Zijn gave in dezen Bach, die wel een Meer mocht heeten.

De C. O. V. had de keuze uit cantate IV—VI ditmaal weer eens anders gemaakt dan toen ik in 1916 hetzelfde werk van haar hoorde. De echo-aria 39 wordt altoos weggelaten, omdat die terecht beschouwd wordt als een offer van Bach aan den min zuiveren geest van zijn tijd. Maar het tweede „Ehre sei Gott“ (43) ging nu ook over boord; de vorige opvatting om daarmee af te sluiten leek me

gelukkiger dan de nieuwe. Ook speet het me, dat het koraal No 59 niet werd gezongen; dit behoort toch eigenlijk nooit te worden overgeslagen. Daar-tegenover staat de winst van het mooie Terzet 51 en het fraaie koor-recitatief 63.

Het slot was Koraal 64. Een proef werd daarmee genomen, om het publiek dit te laten medezingen. De twee-en-dertigsten in den tweeden (en vierden) regel moesten daarom weggevaagd worden, evenals de achtsten in den zesden regel. Ik geloof niet, dat deze Volkszangmethode (Kun je nog zingen, zing dan meel) aanbeveling verdient. Het koor vertegenwoordigt de gemeente. Dat is iets anders dan het publiek, dat zulke concerten bijwoont. Van opstaan om te zingen toonde het weinig begrip. De orkesttusschenspielen maakten iets, wat op gemeentegelied zou gelijken, bijkans onmogelijk. Sommigen gebruikten de gelegenheid voor het bekende *saute qui peut*. En aan het verzoek, om de zaal niet te verlaten vóór het orkest geëindigd zou hebben te spelen, werd wel door de meesten voldaan, doch in dier voege, dat zij het toch een geschikte gelegenheid vonden om bonkragen om te doen, mantels en jassen aan te trekken, enzv. Het orkest had dus nu de verheven taak, om deze toebereidselen tot het vertrek te begeleiden. Ik geloof, dat het beter is deze proef, die van een minder juiste gedachte uitgaat (alle koralen moeten door allen gezongen worden en dan moet er een gemeente zijn, geen publiek — of er moet in 't geheel niet worden meegezongen doch alleen geluisterd), niet te herhalen.

Zoo ben ik geleidelijk tot de uitvoering gekomen. Ik aarzel een weinig, daarover te schrijven, omdat ik aan de vriendelijke uitnodiging der C. O. V. niet op den eigenlijken avond kon voldoen, doch alleen de generale repetitie bijwoonde. Misschien is de Woensdagavond beter geweest, en daarop komt het toch vooral aan. Maar u begrijpt hieruit, dat de Dinsdag me niet zoo bijzonder heeft voldaan dat ik enthousiast er over kan schrijven.

Waarom het lag? Misschien ook aan dat ondefinieerbare en onverklaarbare, waarover ik vroeger al eens schreef, dat den esen avond de inspiratie, de geest er is, en den anderen avond dat onmisbare ontbreekt, hoe goed alles ook van stapel loopt. Maar misschien moet toch ook wel een aanwijsbare oorzaak worden gezocht en gevonden. Had Cuypers, die ditmaal dirigeerde, wel de rechte bezieling voor zijn taak? Had Bach hem wel gegrepen? Zou alles bij Schoonderbeek's leiding niet heel anders geweest zijn? Of heeft Schoonderbeek ons met zijn Bach-reproducties verwend?

Ik denk b.v. aan de solo voor orkest No 10 (de Sinfonie). Hoe anders heb ik die van hetzelfde orkest gehoord onder Schoonderbeek en ook onder Mengelberg! Ik denk aan de veel te snelle tempi vóór de pauze, waardoor fijne melismen als b.v. in no 7 niet tot hun recht konden komen en alles door het jagen verbrokkeld klonk; zoo b.v. Aria no 4 (Bereide dich Zion, mit zärtlichen Trieben).

Anderzijds moet erkend worden, dat enkele groote koren zeer goed waren ingestudeerd en werden uitgevoerd. Bijzonder te loven scheen me het Inleidingskoor No 1 (Jauchzet, frohlocket), dat een hoop wekte voor den avond, die later tot wat teleurstelling leidde; en het eerste Ehre sei Gott (No 21), dat grandioos klonk en waarvan het slot vooral mooi was, met het dreunen van dat zware en voor zulke begeleidingen zoo zeldzaam geschikte Concertgebouw-orgel. En bijzonder de tenoren hadden zeer goede oogenblikken.

Solisten waren ditmaal Janna Brandsma, Anke Schierbeek, Georg Walter en J. Caro.

Eerstgenoemde deed wat ze kon, doch haar zang mist dat engel-reine, waardoor Mevr. Noordewier en Anna Kappel voor deze partij zoo geschikt zijn. Als ze in de hooge tonen kwam, werd dit zelfs

bruik makende van de nieuwe liturgie, wierp Jenny Geddes hem het vouwstoeltje, waarop ze gezeten had, naar het hoofd, vergezeld van een uitdrukking, die gelijke waarvan (gelukkig) niet elken Zondag in de kerk gehoord wordt. Jenny, die in de week met een groentestalletje in Edinburgh stond, is zeker van evenveel betekenis geweest in de historie als Helena van Sparta of de Maagd van Orleans. Want toen Jenny's vouwstoeltje door de lucht suisde, bracht het niet alleen de Kerk van St. Giles in een niet te stillen beroering, maar heel Edinburgh, en achter Edinburgh heel Schotland, en achter Schotland heel Engeland en Ierland, en oefende zoo een beslissenden invloed op de geschiedenis van West-Europa, van Nieuw-Engeland en van de heele wereld.

Dit toch was het sein tot den opstand der Schotten tegen Karel I, wiens pogingen om hen te onderwerpen fiasco leden: en deze „Bisschoppenoorlog“, zooals het half-onwillige Engelsche leger den strijd tegen de Schotten noemde, had voor Engeland twee uitermate belangrijke gevolgen: ten eerste moest Karel terwille van de „zenuw van den oorlog“ het Parlement bijeenroepen, en ten tweede bracht de oorlog het leger der Schotsche Presbyterianen in het land, wat een niet te waardeeren steun was voor het in groote meerderheid Puriteinsche Engelsche Parlement in zijn nu

hinderlijk. Men kan van iemand niet eischen wat hij niet heeft en de sopranpartij van dit werk is, wyl zeer klein, voor de groote zangeressen niet zeer begeerlijk. Maar te betreuren blijft het dan toch, vooral voor wie vroegere fijne reproducties nog in zijn herinnering draagt. Jammer, dat Cuypers in No 7 de sopransolo niet door eenige koorstemmen liet steunen; het frappante contrast met den bas komt dan beter uit en het koraal krijgt dan meer zijn eigen karakter.

De alt had goede oogenblikken. Dat Aria 4 niet geheel gelukte lag am het te snelle tempo, waarover ik reeds schreef. Overigens geef ik voor dit werk de voorkeur aan een donkerder geluid.

De tenor voldeed me slecht, en dat spijt me zeer voor Walter, dien ik in de Matthäuspassion zoo waardeerde. In de hooge noten was zijn stem bepaald leelijk. In de recitatieven legde hij zoo dramatische accenten, dat het geheele karakter er van verloren ging. Al dadelijk werd het Recitativ No 2 daardoor onaangenaam om te hooren. Dat moet strak en niet weekelijk zijn. Tegen het einde ervan kan eenige accentuatie zeer de werking verhoogen, doch het werd hier alles fondant en crème. Aria 15 (Frote Hirten) werd stellig knap gezongen, maar als een bravourestuk. Dat achteruitwijkend zich in positie stellen met het gesloten muziekboek in de eene en het loqnet in de andere hand gaf een onaangename vertooning, die den geest der vertolking helaas typeerde.

Caro was de eenige solist, die geheel voldeed. Zijn zang was wel zeldzaam schoon en zijn vertolking het hoogtepunt van den avond.

Maar misschien is het bij de uitvoering met het overige beter gegaan. Laat me het hopen!

De M.

N. B. Dit stuk lag den dag na het concert reeds ter drukkerij, maar kon eerst heden geplaatst worden.

Eindred.

LITERATUUR EN KUNST.

Bij den ingang van het nieuwe jaar, dat met al z'n maanden en dagen als een ongeopende rol weer voor ons ligt, wenschen we in te stemmen met de „bede“, die de dichter ten Kate ons op de lippen legt, als hij ons uitnodigt:

Komt, laat ons samen nederknien
Voor Hem, die ons geschapen heeft!
Hem zij d'aanbidding onzer zielen,
Die 't leven is en 't leven geeft!
Hij strooit de jaren voor zich henen,
Gelijk de landman 't koren strooit.
De tijden kwamen en verdwenen,
Der tijden God verandert nooit.

Ja, ook uw liefd', o God van zegen!
Is eeuwig, wijl Gij liefde zijt.
Gij leidt ons op de rechte wegen,
Gij sterkt ons in den goeden strijd.
Als w'in den geest al 't heil verzaamlen,
Dat g'in een enkel jaar ons schonkt,
Dan buigen w'ons in 't stof en staamlen:
„Wie zijn wij, Heer! dat g'ons gedenkt?“

Schoon wij de starren tellen konden,
Uw gunstheiligen tellt niet één;
Wij, wij verneemden onze zonden,
Maar Gij uw goedertierenheeden.
Ik ben geringer Heere, Heere!
Dan al het heil, dat mij weervaart.
Uw goedheid, die ik heden eere,
Is wel een eeuwig danklied waard!

In 's Heilands naam kom ik u smeecken:
Vernieuw m'uw liefd' in 't nieuwe jaar.
Laat m'uw vertroosting niet ontbreken,
Omring mij met uw engelschaar!
Breng ons terug van onze dwaling,
Maak van den dienst der zonde ons vrij.
En geef, dat iedre ademhaling,
Een lofsang aan uw liefde zij!

aangevangen worsteling tegen de dwingelandij van Karel Stuart en Laud.

Het eerste door Karel in 1640 bijeengeroepen Parlement zat maar enkele weken, toen het reeds door den gramstorigen Koning werd ontbonden, waarom het in de geschiedenis den naam draagt van het Korte Parlement; maar nog in hetzelfde jaar moest hij een nieuw Parlement samenroepen, dat alles bij elkaar genomen tot 1653 heeft gezeten en daarom het Lange Parlement wordt genoemd. Dit is het beroemde Parlement, dat in 1642 in openlijken oorlog met Karel I kwam, in welke „Groote Rebelle“ het genie van Cromwell den Koning ter neer zou werpen, na welke overwinning echter in de geleerden der zeggoverende Puriteinen een felle strijd zou ontbranden tusschen Presbyterianen en Independents, waarin de groote Oliver opnieuw de beslissing zou brengen: ten voordeele van de laatstgenoemden.

Zoo concentreert zich in dezen tijd van hoogst-gewichtig gebeuren alles om de reuzenfiguur van Cromwell. Het is nu het oogenblik om iets nader in te gaan op zijn persoon en leven en op zijn houding in dezen strijd.

VELDKAMP.